

ЦИВІЛЬНЕ ТА СІМЕЙНЕ ПРАВО. ПРОБЛЕМИ ГОСПОДАРСЬКОГО ТА КОРПОРАТИВНОГО ПРАВА. ПИТАННЯ ЦИВІЛЬНОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО СУДОЧИНСТВА

Албу А.А.

УПРАВЛІННЯ МАЙНОМ ПЕРЕДБАЧЕНЕ ДОГОВОРНОМ ТА ЗАКОНОМ: ЦИВІЛЬНО- ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

УДК 349.422

Постановка наукової проблеми. Конституція проголошує Україну соціальною державою, політика якої спрямована на формування умов, які забезпечили б гідне життя та свободу розвитку людини. Одним із напрямків внутрішньої політики України як соціальної держави є захист прав та законних інтересів усіх верств населення, а також соціально незахищеної та уразливої її частини. Зокрема, введення інституту управління майном в систему цивільного законодавства було обумовлено потребами економічного і політичного характеру, коли основними завданнями розвитку стали ліквідація кризових явищ у національній економіці, залучення інвестицій, проведення приватизації державної власності, інтеграція національної економіки у світову систему господарювання. В таких умовах вироблення правової конструкції, якою б могли скористатися усі верстви населення, в тому числі і незахищені, стало першочерговим завданням держави.

Для вирішення цієї проблеми було прийнято ряд нормативно-правових актів, зокрема Декрет КМУ "Про довірчі товариства", ЗУ "Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати" та ЗУ "Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю", але законодавчого вирішен-

ня воно отримало з прийняттям чинного ЦК України в якому містилися ч.2 ст. 316 та глава 70 Управління майном. Саме цими нормами цивільного кодексу передбачено категорію управління, котра повинна виникати на підставі договору, в даному випадку мається на увазі – договір управління майном та чіткої вказівки закону, яка вказує на виникнення управління в певних конкретних випадках.

Мета даного дослідження зводиться до окреслення особливостей управління, яке виникає на підставі договору чи внаслідок закону на основі аналізу чинного законодавства.

Аналіз останніх досліджень. Серед науковців, які аналізували окремі аспекти довірчих відносин, слід назвати Р.А. Майданник, С.О. Сліпченко, М.М. Слюсаревський, І.В. Венедіктова, Г.Г. Харченко, О.В. Дзера, В.А. Васильєва, В.В. Луць, Ю.В. Курпас, а також серед російських науковців – З.С. Беневоленська, В.В. Вітрянський, В.О. Дозорцев, Л.Ю. Міхеєва, Е.С. Пьяных, А.А. Новик, М.В. Ясус та інші.

Виклад основного матеріалу. Управління являється універсальною категорією, котра використовується в приватній сфері відносин. Тут ми можемо спостерігати управління, яке можна поділити на дві групи, а саме управління юридичними особами та управління майном. У своїх дослідженнях І.В. Спасибо-Фатєєва наводить більш детальнішу класифікацію, яка тією чи іншою мірою розкриває ці два елементи. Зокрема, вона виділяє правомочності, які стосуються управління окремими видами майна (встановлення опіки над майном, управління спадщиною); договір довірчого управління майном; правомочності по управлінню майном територіальних громад, переданих в управління районних чи обласних рад; управління юридичною особою; правомочності по управлінню в процесі відокремлення справи про банкрутство юридичної особи [7, с.17-20]. В нашому дослідженні ми будемо розкривати саме управління майном.

Управління майном може виникати на підставі договору чи чіткої вказівки закону. В першому випадку встановлення управління на підставі договору є зрозумілим явищем. Сторонами такого правовідношення виступають власник майна – установник

управління, особа-управитель та особа, яка отримує вигоду від такої діяльності – бенефіціарій чи вигодонабувач. Саме ці особи виступають суб'єктами такого правочину та мають взаємні права та обов'язки. Така діяльність спрямована на збереження, захист та примноження існуючого майна шляхом здійснення фактичних та юридичних дій управителем. На думку І.В. Венедіктової, мета договору довірчого управління майном має соціально-економічний характер і спрямована на задоволення інтересів сторін. Її не треба ототожнювати з мотивом укладання договору – емоційним спонуканням взяти на себе договірні обов'язки [2, с.179]. Тобто під довірчим управлінням розуміється самостійна діяльність керуючого з найбільш ефективного здійснення від свого імені правомочностей власника і (або) інших прав іншої особи (установника управління) в інтересах останнього або зазначеної ним третьою особи (вигодонабувача).

Що стосується управління на підставі закону, то чинним законодавством встановлюється інститут опіки та піклування, який передбачає управління майном недієздатної, обмежено дієздатної, малолітньої та неповнолітньої особи і особи визнаної безвісно відсутньою, а також управління спадковим майном[6, с.408]. У дослідженні «Опіка і піклування: теорія і практика» Л.Ю. Міхєєва зазначає, що відмінність опіки та піклування від опіки над майном полягає в меті даних інститутів та об'єктах їх правової охорони. Опіка над майном, прирівнюється автором до довірчого управління, націлена на збереження всіма способами майна особи, примноження цього майна, і лише в крайніх випадках - витрачання цього майна з метою погашення боргів власника. На відміну від цього опіка (піклування) над особою передбачає всебічну охорону прав та інтересів підопічної особи, як майнових, так і немайнових, що досягається в тому числі і за допомогою витрачання його майна[5, с.84]. Особливості такого управління зводяться до того, що опікун чи піклувальник зобов'язані дбати про збереження та використання майна підопічного в його інтересах [4, ст.72]. Цікавим залишається факт встановлення такого управління, адже відповідно до статті 60 ЦК України суд встановлює опіку чи піклування за поданням органу опіки та піклування.

Ще більш оригінальніша ситуація видається з управлінням спадковим майном. Адже відповідно до статті 1285 ЦК України для підтримання майна в належному стані - нотаріус, а в населених пунктах де немає нотаріуса, відповідний орган місцевого самоврядування, у разі відсутності спадкоємців або виконавця заповіту укладають договір на управління спадщиною з іншою особою. З цього випливає висновок, що опіка (піклування) теж передбачає встановлення якогось управління майном. Враховуючи таку юрисдикцію органу опіки та піклування можна сказати, що він виступає установником управління за договором управління майном та повинен здійснювати контроль за діями управителя, який відповідальний за збереження, примноження, дбайливе ставлення до майна цих осіб, а також за охорону їх особистих немайнових і майнових прав та інтересів.

Чинним законодавством, а саме статті 54 ЦК України передбачає, якщо фізична особа – підприємець визнана безвісно відсутньою, недієздатною чи її цивільна дієздатність обмежена або якщо власником майна, яке використовується у підприємницькій діяльності, стала неповнолітня чи малолітня особа, орган опіки і піклування може призначити управителя цього майна. Іншими словами, укладається договір управління майном стосовно майна особи, яка є підприємцем. Виходячи з цієї норми можна зрозуміти, що укладення такого договору є обов'язковим у випадках, коли особа не є підприємцем. В своєму дослідженні Ю.В. Курпас обґрунтовує доцільність запровадження можливості укладення договору управління майном малолітньої чи неповнолітньої дитини, яка позбавлена батьківського піклування, але в силу своєї неповної цивільної дієздатності самостійно не має права вчиняти подібні правочини щодо майна, яке перебуває в її власності і потребує постійного професійного управління [1, с.185]. Саме тому вважаємо за доцільне введення обов'язкового укладення договору управління майном, в якому сторонами повинні бути орган опіки та піклування, як установник управління та опікун чи піклувальник, як відповідний управитель.

Щодо управління спадщиною, то відповідно до чинного ЦК України особа, яка здійснює управління, має право на вчинення

будь-яких необхідних дій спрямованих на збереження спадщини до появи спадкоємців або до прийняття спадщини. Відповідно цими особами можуть бути нотаріус або відповідний орган місцевого самоврядування в населених пунктах, де немає нотаріуса[4, ст.1285]. Саме ці особи спрямовують свою діяльність на збереження та примноження переданого в управління майна. Слід зазначити, що після припинення договору управління, майно не може бути передане вищезазначеним особам[3, с.40].

Висновки. Отже, враховуючи особливості здійснення управління майном, можна з упевненістю сказати, що підставою виникнення такого правовідношення в обох передбачених випадках (незалежно чи юридичним фактом є домовленість сторін, чи чітка вказівка закону) є договір. Це є ще одним підтвердженням змішаної природи даної правової категорії, адже в первинному вигляді це є речове право особи, яке існує поруч з іншими правомочностями, і виникає в процесі укладення договору, який є правовою підставою виникнення управління. Також, слід сказати, що укладення договору повинно бути обов'язковим юридичним фактом встановлення управління, адже саме за допомогою цієї правової категорії вдасться ефективно контролювати дії управляючого та у випадку зловживань з його боку, – притягнути до відповідальності. У випадках передбачених законом управління повинно встановлюватись виключно після укладення договору між органом опіки та піклування та відповідною особою-управителем, адже даний орган виступає установником управління.

1. Курпас Ю.В. *Становлення та розвиток інституту управління майном в Україні: дис...канд. юрид. наук: 12.00.03 / Курпас Юлія Володимирівна.* — К., 2004. — 198с.
2. Венедіктова І.В. *Договір довірчого управління майном як форма реалізації правового інституту довірчого управління майном в Україні: дис...канд. юрид. наук: 12.00.03 / Венедіктова Ірина Валентинівна.* — Х., 2003. — 194с.
3. Пьяных Е.С. *Доверительное управление имуществом по основаниям, предусмотренным законом: дис...канд. юрид. наук: 12.00.03 / Пьяных Екатерина Сергеевна.* — Москва, 2006. — 193с.

4. *Цивільний Кодекс України: за станом на 16 липня 2013р./ Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2013. – 288с. – (Бібліотека офіційних видань).*
5. *Харитонова Ю.С. Управление в гражданском праве: проблемы теории и практики / Ю.С. Харитонова. - М.: Норма. - 2011. - 304с.*
6. *Майданик Р.А. Проблеми довірчих відносин в цивільному праві: монографія/ Р.А. Майданик. – К.: “Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”. - 2002. – 502с.*
7. *Спасибо-Фатеева І.В. Про питання юридичної сутності управління в сучасних умовах // Акціонерні товариства: акції, власність, корпоративне управління. – Х., 2002. – 172с.*

Албу А.А. Управління майном передбачене договором та законом: цивільно-правовий аналіз

У статті здійснено аналіз порядку управління майном, яке виникає на підставі договору та закону за допомогою використання законодавства України. Автором досліджено та проаналізовано праці та публікації вчених-цивілістів. На основі проведеного дослідження зроблено висновки щодо вдосконалення чинного законодавства України.

Ключові слова: управління на підставі закону, управління на підставі договору.

Албу А.А. Управление имуществом предусмотрено договором и законом: гражданско-правовой анализ

В статье осуществлен анализ порядка управления имуществом, которое возникает на основании договора и закона посредством использования законодательства Украины. Автором исследованы и проанализированы труды и публикации ученых-цивилистов. На основе проведенного исследования сделаны выводы по совершенствованию действующего законодательства Украины.

Ключевые слова: управление на основании закона, управление на основании договора.

Albu A.A. Property management provided by the contract and the law: civil law analysis

Management is interdisciplinary specific category that applies to private law relations. The need to manage both private and legal categories emerged from the declaration of independence of Ukraine and putting the country on private-market relations. To solve this problem, adopted a number of legal acts, including CMU Decree, memory and storage, but it was a legislative solution to the adoption of the Civil Code of Ukraine.

Property management may arise under contract law or clear indication. In the first case management setting under the contract are understood phenomenon. Parties of this relationship are the owner of the property - installer management person-manager and the person who benefits from such activities - the beneficiary or beneficiaries. With regard to management pursuant to law, the applicable law is established institution of

guardianship, which provides property management incompetent, incapable, minor and minor and the person listed as missing, and management of hereditary property.

Given the specifics of property management, we can confidently say that this basis of the relationship in both cases provided (whether or legal fact is the agreement of the parties, or a clear indication of the law) is a contract. This is yet another confirmation of the mixed nature of the legal category, because it is the primary form of property right person that exists alongside other powers, and there in the contract, which is the legal basis of the government. Also, it must be said that the contract must be legally establishing the fact of control, because it is through this legal category will be able to effectively control the activity manager and in the case of fraud on his part - to bring to justice. In cases envisaged by law to establish a management only after an agreement between the body of guardianship and the person-manager, because currently serves installer management authority.

Keywords: management by law, the management under the contract.

Банасевич І.І.

ПРАВА СПОЖИВАЧІВ ЗА ДОГОВОРОМ ПРО НАДАННЯ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУ

УДК: 347.45

Формування споживчих відносин та споживчого законодавства в Україні започатковано після переходу країни до ринкових реформ та прийняття 7 лютого 1991 року Закону України «Про захист прав споживачів», який з цього моменту піддавався постійному істотному оновленню. Таке оновлення здійснюється з метою досягнення відповідності цивільного законодавства України стандартам Європейського Союзу та іншим міжнародно-правовим актам у сфері захисту прав споживачів.

Характерною ознакою правовідносин за участю споживачів є нерівне становище суб'єктів, наявність «сильної» і «слабкої» сторони: з одного боку виступають підприємці, що володіють не лише капіталом, а й певним обсягом необхідних фахових знань про свій товар (послугу), а з іншого – індивідуальний споживач (фізична особа), який змушений довіряти наданій інформації про товар або послугу. Проте традиційне договірне право не надає звичайному споживачу ефективних способів захисту його інтересів у відносинах з виробниками, продавцями та підприємствами, що надають послуги, оскільки воно базується на принципах рів-